

GENÇLERDE DEPRESYON EĞİLİMİ İLE İLGİLİ BİR TARAMA

Banu İNANÇ*

ÖZET

Bu çalışma, ortaöğretimdeki gençlerin kendilerini depresif olarak algılayıp algılamadıkları konusunda fikir edinmek için yapılan bir tarama çalışması niteliğindedir.

Araştırmada ölçme aracı olarak Offer Öz-İmaj Envanterinden geliştirilmiş olan depresyon ölçeği kullanılmıştır. Çalışma kapsamına alınan 1700 ortaöğretim öğrencisi, yaş grupları ve cinsiyete göre ayrılarak gruplar arasında depresyon puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Bulgular, öğrencilerin büyük yüzdesinin kendilerini depresif olarak algıladıklarını belirtir yöndedir. Ayrıca kız öğrencilerin yaş grupları arasında büyük yaş grubunun lehine depresyon puanları anlamlı farklılık göstermektedir.

Sonuçlar gözönüne alınarak bazı öneriler sunulmuş ve çalışmanın psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri açısından önemi belirtilmiştir.

ABSTRACT

A Survey of Adolescents Tendency For Depression

This study is a survey which aims to find out whether adolescents in secondary education perceive themselves as depressive individuals.

In the study, a depression scale which was based upon Offer Self-Image Questionnaire has been used to collect the data. The questionnaire has been administered to 1700 students. It has been observed if there are any significant differences between the groups formed according to age and sex in terms of depression scale scores.

The findings have revealed that a high percentage of the adolescents perceive themselves as being depressive. In addition, there is a significant difference between older and younger female adolescents; the older group shows a lower tendency.

Taking these findings into consideration some suggestions have been made and the importance of the study in relation with services of counselling and psychological guidance has been stated.

* Yard. Doç. Dr.; Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Adolesanlarla yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi sonucu, özellikle son 10 yılda bu konuda yapılan çalışmaların sayıca çok arttığı görülmektedir (Ostrov, 1982). Bu çalışmaların büyük bir bölümü daha çok suçlu, zararlı alışkanlığı olan veya çeşitli derecelerde davranış bozukluğu gösteren gençler üzerinde yapılmıştır. Diğer bir çalışma grubu ise normal gençlerle yapılan çalışmaları içermektedir. Üçüncü grubu oluşturan çalışmaların sayıca az olduğu görülmektedir. Bu gruptaki çalışmalar mutsuz fakat sessiz, sorununu ifade etmeyen gençlerle yapılmış çalışmalardır. Bunlar kendilerini yalnız hisseden, utangaç ve içine kapanık mutsuz gençler olarak tanımlanmaktadır. Klinik çalışmalar daha çok tıbbi yardım için başvuran gençlerin özelliklerini açıklamakta ve onlara uygulanan tedavi şekillerini belirterek, toplumdaki sorunlu fakat bu sorununu dile getiremeyen veya getirmeyen gençleri ele almamaktadır. Öte yandan diğer bir grup araştırma da adolesan devresinin bir karışıklık dönemi olmadığı görüşünü kanıtlamak için daha çok normal gençleri hedef alan çalışmalara yönelmişlerdir (İnanç, 1987a). Gençleri kapsayan çalışmalarda sözünü ettiğimiz bu iki gruptan ayrı olarak utangaç, yalnız, içine kapanık, mutsuz ve durumunu dışarıya vurmadan uyumsuzluk çeken gençlerle ilgili çalışmalara rastlanmamaktadır. Çalışmaların çoğu dışa vurulan saldırganlık, suç işleme ve zarar ziyan verme gibi davranışlarla ilgilidir. Sözü edilen sessiz ve içine kapanık grupla ilgili çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların daha çok intihar, depresyon ve yalnızlık konularında odaklaştığı görülmektedir. Örneğin, Crumley (1982) intihar eğilimi içinde olan adolesanların çoğunda depresif semptomlara rastlandığını belirtmektedir. Bu bulgular Farberow (1983) tarafından da desteklenmektedir. Farberow gençler arasında, intiharı, depresyon, içe kapanıklık ve kişilerarası ilişkilerde kopmanın diğer faktörlere kıyasla daha çok görüldüğünü vurgulamıştır.

Yalnızlık duygusu ve utangaçlığın ergenliğin doğal seyri sırasında olağan olduğu söylenebilir. Ancak yapılan pek çok çalışma, normal gençlerin çoğunun kendilerini yalnız ve utangaç hissetmediklerini göstermiştir. Örneğin Ostrov ve Offer (1978), erken adolesan yıllarında bulunan gençlerin, geç adolesan yıllarında bulunan gençlere kıyasla daha çok yalnızlık duygusu çektiklerini, ancak sorunlu gençlerin normal gençlere kıyasla daha fazla yalnızlık duygusu ifade ettiklerini belirtmektedirler. Gerson ve Periman (1979) ise üniversite gençlerinin ifade ettikleri yalnızlık duyguları ile Beck Depresyon Envanteri ile ölçülen depresyon düzeyleri arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Beck Depresyon Envanteri'nin kullanıldığı bir diğer çalışma da (Albert ve Beck, 1975) ergenliğin ilk yıllarında olan gençlerin % 31.3'ünün orta derecede depresif, % 2.2'nin ise ciddi derecede depresif olduğu görülmüştür.

Rutter ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği gençler, aileleri ve öğretmenleriyle yapılan bir dizi çalışmada; gençlerin % 50'sinin depresif özellikler ifade ettikleri görülmüştür (Graham ve Rutter, 1973; Rutter ve ark., 1976). Kandel ve Davies (1982), yaptıkları epidemiolojik çalışmada kız ergenlerin erkek ergenlere kıyasla daha depresif olduklarını gösteren sonuçlar elde etmişlerdir. Öte yandan, Locksley ve Douvan (1979) ise yaptıkları çalışmada depresyon duygularında cinsiyetin etkin bir rolüne rastlamamışlardır. A.B.D. de yapılan bir çalışmada (Offer, Ostrov ve Howard, 1986) araştırma kapsamına alınan lise öğrencilerinin % 20'sinin psikolojik açıdan

rahatsız oldukları ve bu grubun çoğunun da depresif semptomlar gösterdikleri belirtilmiştir. Aynı araştırmacıların (Offer, Ostrov, Howard, 1984) gençlerle yaptığı diğer bir çalışmada, erkeklerin kızlardan daha az depresif oldukları ortaya çıkmıştır.

Yukarıda sözü edilen bulgular, "normal" olarak adlandırılan gençlerin arasında büyük oranda psikiyatrik sorunlara ve özellikle de depresif bozukluklara rastlandığını göstermektedir. Ayrıca gençlerde görülen depresif belirtilerin cinsiyete göre farklılık gösterdiği de çalışmaların sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Problem:

Bu çalışmada, ortaöğretim kurumlarındaki gençlerin kendilerini depresif olarak algılayıp algılamadıkları konusunda fikir elde edinilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacı gençlerin kendilerini depresif algılama konusunda yaşlarının ve cinsiyetlerinin anlamlı fark yaratıp yaratmadığını araştırmaktır.

Bu amaç gözönüne alınarak, araştırmada şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- 1- Gençlerin kendilerini depresif olarak algılamalarında yaş grupları arasındaki fark anlamlı mıdır?
- 2- Gençlerin cinsiyetleri kendilerini depresif olarak algılamalarında anlamlı fark yaratmakta mıdır?

YÖNTEM

Örnekleme:

Çalışmada Adana il merkezinde bulunan lise ve orta okullardan toplam 1711 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nden alınan bilgilere dayalı olarak alt ve orta sosyo-ekonomik düzey okullarını temsil etmek üzere 3 ortaokul, 4 lise ve Adana Anadolu Lisesi örnekleme dahil edilmiştir. Örnekleme oluşturan grubun yaş ve cinsiyete göre dağılımı şu şekildedir:

	<u>13-15 Yaş</u>	<u>16-19 Yaş</u>	<u>Toplam</u>
Kız	441	424	865
Erkek	464	382	864
TOPLAM	905	806	1711

Veri Toplama Aracı:

Bu araştırmada kullanılan depresyon ölçeği, Offer Öz-İmaj Envanteri'nden geliştirilmiş 5 maddeden oluşan bir ölçektir (İnanç, 1987 a, İnanç, 1987 b). Ölçek, anketteki kronik üzüntü, yalnızlık ve boşluk gibi depresif duyguları yansıttığı düşünülen maddeler seçilerek oluşturulmuştur. Maddelere verilen cevaplar 6 seçenekli olup "beni çok iyi tanımlıyor" ve "beni hiç tanımlamıyor" arasında değişmektedir. Her bir öğrencinin 5 maddeye verdiği cevaplar toplanarak depresyon puanı elde edilmiştir. Böylece öğrencilerin aldıkları puanlar 5 ve 30 arasında yer almaktadır. Ölçekten alınan 15 veya daha düşük puan, maddelere olumlu cevabı yansıtmakta ve depresyon belirtisi olarak kabul edilmektedir.

Ölçeğin iç tutarlılığı, madde ve toplam puan arasındaki korelasyonlar ve alfa katsayıları hesaplanarak elde edilmiştir. Korelasyon katsayıları ölçeğin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu gösterir niteliktedir.

İşlem:

Araştırma, gençlerle yapılan uluslararası çalışmanın bir bölümü olarak 1985-1986 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Uygulama için rehberlik saatleri kullanılmış ve anket öğrencilere gruplar halinde uygulanmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin yaş ve cinsiyete göre gruplandıklarında depresyon ölçeğinden aldıkları puanların dağılımının yığılmalı yüzdeleri Tablo I'de yer almaktadır.

Tablo: I

Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Gruplandıklarında, Depresyon Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımının Yığılmalı Yüzdeleri

Puanlar	Erkek		Kız	
	13 - 15	16 - 19	13 - 15	16 - 19
5.00		4.3	7.0	2.9
6.00	5.2	6.5	9.1	3.6
7.00	7.5	10.3	12.4	5.8
8.00	11.8	15.2	15.5	8.0
9.00	17.0	20.3	22.0	11.6
10.00	22.0	24.4	29.5	16.2
11.00	29.5	30.9	34.9	22.0
12.00	33.6	38.2	37.7	28.6
13.00	39.8	43.4	44.0	34.6
14.00	45.5	50.1	50.1	40.2
15.00	51.1	56.4	57.8	50.8
16.00	58.6	61.8	61.8	57.1
17.00	63.6	67.2	69.1	62.7
18.00	70.7	73.4	73.5	68.3
19.00	76.6	77.8	77.0	72.9
20.00	80.9	83.7	80.6	78.2
21.00	85.5	88.3	83.6	81.8
22.00	90.5	90.0	86.4	84.5
23.00	92.5	91.9	89.5	86.7
24.00	94.5	94.0	92.0	89.1
25.00	96.1	97.3	94.4	91.5
26.00	97.3	97.8	95.8	94.7
27.00	98.4	98.4	97.2	97.1
28.00	99.1	98.6	98.4	97.8
29.00	99.8	99.2	99.3	98.5
30.00	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabloya göre ölçekte 15 ve daha düşük puan alma yüzdesinin 4 alt grupta da çok yüksek olduğu dikkati çekmektedir. 13-15 yaş grubu erkek öğrencilerin % 59'unun, aynı yaş grubundaki kız öğrencilerin ise % 58'inin kendilerini depresif olarak algıladıkları görülmektedir. 16-19 yaş grubu kızların % 51'inin, erkeklerin ise % 58'inin depresif duygulara sahip olduğu da tablodan anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin depresyon ölçeğinde aldıkları puanların yaş ve cinsiyete göre gruplanarak karşılaştırılmasına ilişkin t değerleri Tablo II de yer almaktadır.

Tablo: II
Öğrencilerin Depresyon Ölçeğinde Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Gruplanarak Karşılaştırılmasına İlişkin t Değerleri

	Erkek 13 - 15	Kız 13 - 15	Erkek 16 - 19	Kız 16 - 19
Erkek 13 - 15				
Kız 13 - 15	1.23			
Erkek 16 - 19	1.26	0.02		
Kız 16 - 19	4.66*	3.30*	3.31*	
* p < 0.01				

Tablo değerlerine göre büyük ve küçük yaş grubu öğrencilerinin depresyon puanları anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin yaş gruplarına göre kıyaslanmasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öte yandan büyük yaş grubu kız ve erkek öğrencilerin karşılaştırılmasına ilişkin değerlerde anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Ancak bu fark, küçük yaş grubu kız ve erkek öğrencilerin kıyaslanmasında anlamlı değildir. Tabloda görülen bir diğer anlamlı fark, küçük yaş grubu erkeklerle, büyük yaş grubu kız öğrenciler arasındaki t değerleri arasındadır.

SONUÇ

Bu çalışmada ortaöğretime devam eden ve görünürde belirgin psikolojik sorunu olmayan gençler arasında, kendini mutsuz, yalnız hissetme duygularına ne oranda rastlandığı araştırılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla uygulanan depresyon ölçeğinden elde edilen bulgular, ortaöğretime devam eden gençlerin % 50'den fazlasının kendilerini yalnız ve mutsuz hissettiklerini göstermektedir. Bu oranın literatürdeki orandan yüksek olması dikkat çekicidir.

Bulgular, 16-19 kız ergen grubunun ortalamasının depresyon sınırının dışında kaldığını göstermektedir. Oysa aynı yaş grubu erkek öğrencilerin ortalaması depresyon sınırları içindedir. Ayrıca 13-15 yaş grubu kız öğrencilerin ortalaması da depresyon sınırları içinde yer almaktadır. Depresif duyguları gencin sosyal ilişkilerinde kendini yetersiz hissetmesi, gelecekte kaygı duyması veya fiziksel yapısı ile ilgili olumsuz imaja sahip olması gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Bu nedenler toplumdaki cinsiyet rolü beklentileri ile ilgili olabilir. Nitekim büyük yaş grubu kız öğrencilerin diğer yaş ve cinsiyet gruplarına kıyasla belirgin derecede az depresif duygular ifade etmeleri cinsiyet rolünün bu yaşlarda yerleşmiş olmasıyla açıklanabilir. Kız ergenlerle ilgili bu bulgular, yurt dışındaki araştırma bulguları ile paralellik göstermemektedir. Bu durum Türk toplumuna özgü farklı değişkenlerin etkisiyle ilişkili olabilir.

Araştırmada kullanılan depresyon ölçeği geniş grupların depresif duygular açısından taranması amacıyla geliştirilmiştir. Bu tür tarama ile riskli gruplar konusunda fikir elde edilebilir. Daha sonra depresif olabilecekleri düşünülen gençlere Beck Depresyon Envanteri gibi depresyonu ayrıntılı olarak ölçen araçlar uygulanabilir.

Günümüzde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, kişilerin kendilerini gerçekleştirebilmelerine yardımcı olmak için oluşturulmuş hizmetlerdir. Kendilerini gerçekleştiren bireyler daha uyumlu, başarılı ve daha mutlu kişiler olabilirler. Bunun için gençlerin çevreye uyumlarını ve başarılarını engelleyebilecek depresif duygulardan arınmaları gerekir. Özellikle ortaöğretim sisteminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri geliştirilip, yaygınlaştırılarak gençlere bu konuda yardımcı olunabilir.

KAYNAKLAR

1. ALBERT, N., BECK, A.T.: Incidence of Depression in Early Adolescence: A Preliminary Study. *Jr. of Youth and Adolescence*, 4, 301-307, 1975.
2. CRUMLEY, F.E.: The Adolescent Suicide Attempt: A Cardinal Symptom of a Serious Psychiatric Disorder. *American Jr. of Psychotherapy*, 36, 158-165, 1982.
3. FARBEROW, N.L.: Adolescent Suicide, H. Golombik (Ed.), *The Adolescent Mood Disturbances*, New York: International Universities Press, 1983.
4. GERSON, A.C., PERLMAN, D.: Loneliness and Expressive Communication. *Jr. of Abnormal Psychology*, 88, 258-261, 1979.
5. GRAHAM, P., RUTTER, M.: Psychiatric Disorder in the Young Adolescent: A Follow-up Study, *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, 66, 58-61, 1973.
6. İNANÇ, B.: Adolesan Dönemindeki Öz-İmaj Örüntüsünün İncelenmesi - Ön Çalışma, *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 60-72, 1987a.
7. —————: Türk Gençlerinin Öz-İmaj Örüntüsünde Cinsiyetin ve Okuldaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Etkisi, *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi* (baskıda), 1987b.
8. KANDEL, D.B., DAVIES, M.: Epidemiology of Depressive Mood in Adolescents. *Archives of General Psychiatry*, 39, 1205-1212, 1982.
9. LOCKSLEY, A., DOUVAN, E.: Problem Behavior in Adolescents, E. Gombera, V. Frank (Ed.), *Gender and Disordered Behavior*, New York: Brunner, Mazel, 1979.
10. OFFER, D., OSTROV, E., HOWARD, K.: Self-Image, Delinquency, and Help-Seeking Behavior Among Normal Adolescents, *Adolescent Psychiatry; Developmental and Clinical Studies*, Vol. 13, 121-138, University of Chicago Press, Chicago, London, 1986.
11. —————: *Patterns of Adolescent Self-Image: New Directions for Mental Health Services*. San Francisco: Jossey-Bass, 1984.
15. OSTROV, E.: Book Review: "The Self-Concept, Vol. 2: Theory and Research on Selected Topics", R.C. Wylie. *American Jr. of Sociology*, 84, 1443-1446, 1982.
16. OSTROV, E., OFFER, D.: Loneliness and the Adolescent. *Adolescent Psychiatry*, 6, 34-50, 1978.
17. RUTTER, M., GRAHAM, P., CHADWICK, O.F.D., YULE, W.: Adolescent Turmoil: Fact or Fiction? *Jr. of Child Psychology and Psychiatry*, 17, 35-56, 1976.